

LOV IN LOVCI NA ŠKOFJELOŠKEM OZEMLJU

V Loških razgledih 1965 sem na kratko opisal, katere vrste divjadi danes še živijo na tem ozemlju in kakšni so njeni življenjski pogoji. Letos bom skušal seznaniti bralce, kakšen je bil nekdanj lov na tem ozemlju in kako se je razvijal do današnjega dne. Da ne bo razprava preveč enolična, bom na kratko ob koncu spisa navedel še nekaj lovskih navad, lovskih dogodkov in nekaj lovske latinščine. (O zgodovini lovstva mi je preskrbel podatke dr. P. Blaznik, za kar se mu tudi tu zahvaljujem).

Ko so freisinški škofje v 10. stoletju dobili v last loško ozemlje, jim je med drugim pripadla tudi pravica do lova na tem ozemlju. Te pravice so imeli predvsem vodilni škofovi loški uslužbenci, ki so pritegovali v pomoč pri lovu loške podložnike. Od kmetov so zahtevali, da jim preskrbijo lovce, da dajo lovcem med lovom prenočišče ter hrano za ljudi in pse. Tako so opravljali lovsko službo 1160 tako imenovani »srecharii«. Lovci so morali skrbeti tudi za lovske pse in sokole. Za to odgovorno službo so uživali olajšave pri dajatvah. V urbarjih iz 1291 in 1318 srečamo npr. lovce-podložnike v Žabnici. Prav izrazit primer je pa najti v Pevnu, kjer označujejo vsi freisinški urbarji od 1291 dalje vse ondotne podložnike kot lovce, vas samo pa imenujejo viri kot Jägerndorf. Iz vrst Pevenčanov je zemljiški gospod postavljaj lovskega mojstra (jägermeister). Pevenčani so morali biti kot lovci stalno na uslugo oskrbniku. Iz listin 1751 izvemo, da je moral tedaj vsak kmet iz Pevna vzdrževati tudi po enega lovskega psa, obenem po preskrbeti ob lovu tudi gonjača. Pevenčani so sodelovali tudi pri lovu s ptiči sokoli. Takrat so namreč zelo gojili lov s sokoli. Sokole so lovili in gojili na domačih tleh, in to zlasti v Poljanski dolini. Mladiče so pobirali iz gnezd, jih vzgojili in vežbali za lov. Oskrbništvo je zelo pazilo na sokole in so zelo preganjali ropanje mladičev iz gnezd ter ubijanje teh ptic. Urbar iz leta 1650 ve povedati, da je oskrbnništvo postavljalo iz vrst podložnikov posebne ptičarje, ki so bili v pomoč gozdarjem in lovcem, ki so morali posebno paziti na ptice sokole. Lovska kri Pevenčanov se je menda ohranila prav do današnjih dni. Kolikor mi je znano, je bil zadnji tipični strastni divji lovec pok. stari Proj iz Pevna.

V srednjem veku so bili na škofjeloškem ozemlju še prostrani mešani gozdovi, v katerih je živelo vse polno razne divjadi. V 16. stoletju omenjajo oskrbniška poročila, da je bilo na škofjeloškem ozemlju še mnogo jelenov, medvedov, volkov, divjih prašičev in gamsov. Tudi ris, naša najbolj krvoločna zver, je bil takrat dobro zastopan. Pernate divjadi je bilo na pretek.

Valvasor omenja v svoji znameniti knjigi Slava vojvodine Kranjske 1689, da so bila na loškem ozemlju bogata lovišča. Pravi, da je bil tu razvit tudi živahen divji lov, ki je bil že takrat kazniv. Da je bilo lovišče res

bogato na divjadi, sklepamo po listinah, kjer je napisano, da sta bila leta 1514 na lovu na loškem ozemlju tudi splošno znani veliki ljubitelj in gojitelj lova cesar Maksimilijan in nadvojvoda Karel II. Da je bilo v takratnih gozdovih res dosti jelenov, vedo povedati poročila iz leta 1652. Tedaj je loško gospostvo kaznovalo 7 železnikarjev z denarno globo 124 srebrnikov, ker so pobili brez dovoljenja kar 6 jelenov. Zapisniki tudi omenjajo, da so že leta 1605 prirejali lov na fazane.

V srednjem veku so veliko divjad lovili z lovnimi jamami, zankami in pastmi, malo in pernato divjad pa največ z mrežami, krpami in pogoni s psi. Ptice so lovili tudi na limanice. Pri lovu so uporabljali preprosto orožje: kopja, loke, nože in sekire. Strelno orožje so pričeli uporabljati, razmeroma pozno, nekako v 18. stoletju. Uporabljali so puške prednjače, ki so jih polnili od spredaj. Lovec je moral nositi s seboj v posebnih možnjčkih ali tulcih smodnik, šibre, papir ter palico za tlačenje. Tudi kresilna goba je bila od vsega početka v rabi. Kako je takratni lovec uporabljal svojo puško, si danes sploh ne moremo več predstavljati.

Lovci so imeli večkrat še druge naloge. Tako npr. so jih uporabljali za biriče. Oskrbniku so morali biti na voljo tudi pri zasledovanju in straženju zločincev. Kaščar jih je pogostokrat uporabljal za izterjevanje davkov in raznih drugih terjatev. Pogostokrat so jih tudi uporabljali kot sle. Uporabljali so jih tudi ob splošnih nevarnostih, kot npr. ob turških vpadih. Tako vemo iz zapiskov iz leta 1655, da so se morali udeležiti pohoda proti Turkom za 20 dni. Ob turških nevarnostih je gospostvo sklicalo železnikarje in lovece za obrambo na gradu. Lovci so morali tudi stražiti ob prošenjih in sejmih. Spričo teh velikih dolžnosti so lovci uživali precej ugodnosti. Že iz prvih urbarjev izvemo, da so plačevali zemljiškemu gospodu od hube le 20 denarjev. Bili so tudi oproščeni tlake in mitnine. Pri lovu s sokoli je zemljiški gospod dajal lovcem konec 14. stoletja še en in pol mernika rži in 12 sirov.

Lovska služba je pogosto izpridila lovece v domišljave in nasilne podložnike, tako da so se proti njim pritoževali tako kmetje kakor tudi meščani. Iz listin je razvidno, da je prišlo pogosto do sporov med oskrbnikom in lovci ter med lovci in kmeti. Tako nam listina iz 1553 pove, da se lovci branijo oskrbnikovega sodstva. Škof je odločno zahteval od oskrbnika, naj ostro nastopa proti lovcem in naj lovci opustijo »vsak nemir in druga kazniva dejanja«. Za povzročene nereda naj lovec kaznuje lovski mojster.

V tej listini tudi beremo, da lovci večkrat prihajajo v mesto, kjer povzročajo nereda in se nočejo pokoriti mestnemu sodstvu; sodnik se zgraža, da takih drznih lovcev dosedaj še ni bilo.

Čeprav so bili lovci deležni olajšav pri raznih dajatvah, so se kljub temu večkrat uprli. Tudi nesoglasja med oskrbnikom in lovskim mojstrom so se večkrat pojavila. Temu je največkrat botrovala lovska nevošljivost. Oskrbnik kakor tudi lovski mojster sta zahtevala od kmetov, da jim lovijo divjad. Take razmere so seveda kmetje kaj hitro izrabili v svoj prid. Iz listin izvemo, da so se podložniki škofjeloškega ozemlja v 14. in 15. stoletju upirali ne samo lovskim predpisom, ampak tudi dajatvam in so pogosto ostro zahtevali za lov »staro pravdo«.

Iz podložniških vrst so izbirali tudi ribiče (piscator, fischer), ki so imeli nadzorstvo nad ribolovom. Kranjski ribiči iz Gorenje Save niso od svoje hube, dajali običajne dajatve. Kadar se je škof mudil na loškem ozemlju,

so morali ribiči oskrbovati kuhinjo z ribami, sicer pa so bili na voljo lovskim oskrbnikom. Včasih je oskrbništvu dajalo ribičem tudi priboljšek v žitu.

Ribolov je bil spočetka na vsem loškem gospostvu v posesti freisinškega škofa. Gospostvo je nastopalo večkrat proti posameznikom, ki niso bili opravičeni loviti rib. Ščasoma so si vendar nekateri podložniki pridobili pravico do ribolova. Listina iz leta 1421 omenja, da je imel Janž Loški v fevdu med drugim tudi ribolov na besniškem ozemlju. Podobno je dobil tudi Joahim Puštalski kot gradiščan na loškem Zgornjem stolpu pravico do ribolova na Sori. Ko mu je službeno razmerje prenehalo, so si puštalski gospodje še nadalje lastili to pravico. Navzlic odporu zemljiškega gospostva jim je ostal ribolov, in sicer na Sori od Brodov do meje goričanskega gospostva in na Bodoveljski grapi in Hrastnici. Prav tako je imelo pravico do ribolova tudi mesto Škofja Loka na svojem povodju. Enako je uveljavljalo svoje pravice belopeško gospostvo, ki mu je pripadala vsa pravica do ribolova po poravnavi leta 1717 na Savi vzhodno od meje dovške županije do mostu v Mojstrani nad izlivom Bistrice.

Leta 1750 se prvič omenja na Kranjskem zakupni sistem za mali lov. Revolucionarni leti 1848 in 1849 sta porušili stari lovski sistem, uveden je bil zakupni sistem. Odpravljena je bila razlika med malim in velikim lovom. Nastala so občinska in zasebna lovišča. Ako je imel lastnik arondirano posestvo najmanj 200 oralov (cca 120 ha), je postal lastnik lovišča na tem ozemlju. Pravico lova na ostalih manjših zemljiščih je prevzela občina, nastala so občinska lovišča. V zapiskih freisinškega gospostva nisem našel podrobnejših poročil o načinu lova kakor tudi ne o uspehih.

* * *

Konec preteklega stoletja je nastala prelomnica v slovenskem lovstvu. Slovenski lovci so vedno bolj čutili potrebo ustanoviti svoj slovenski lovski klub, da bi bili neodvisni od podobnega nemškega kluba. Slovenska zavest je torej prodrla tudi v slovenske lovške vrste. Tako so slovenski lovci leta 1907 ustanovili »Slovenski lovski klub«, ki so ga pa že leta 1909 preimenovali v »Slovensko lovsko društvo«. Leta 1910 so izdali prvo številko strokovnega glasila »Lovec«, ki še danes predstavlja slovensko lovsko revijo.

Po letu 1848, ko so se lovišča razdelila v zasebna in občinska lovišča, je nastalo na škofjeloškem ozemlju precej zasebnih lovišč, kajti na tem ozemlju je bilo precej velikih hribovskih kmetij, ki so imele več kot 200 oralov arondirane zemlje. Večjih zemljiških posestev pa ni bilo dosti, le v območju Jelovice, Ratitovca, in Blegoša je bilo nekaj takih posestev. Glavnina zemljišč je torej pripadala kmetom, na katerih je imela občina pravico do lova. Občine so dajale na javnih dražbah lovišča v zakup. Občinski upravi je bilo veliko do tega, da je bilo njihovo lovišče z divjadjo dobro zasedeno, kajti od množine in vrste divjadi je bila odvisna zakupna cena. Tudi bližina prometnih potov je dala loviščem večjo ceno. Vse do druge svetovne vojne so imeli v zakupu občinska lovišča največ premožni trgovci in industrialci. Prav malo je bilo zakupnikov iz uradniških in kmečkih vrst. Dohodki od lovišč so se stekali v občinsko blagajno.

Zakupna lovišča kakor tudi zasebna so bila kaj različno upravljana, v splošnem še po takratnih lovskih načelih. Prav do prve svetovne vojne je bilo pri nas malo lovcev, ki so znali in imeli veselje, res lovsko pravično

gospodariti z divjadjo. Glavno lovsko udejstvovanje je bilo na splošno jeseni, ko so se pričeli lovski pogoni z lovskimi psi goniči. Za časa Avstro-Ogrske se je pričel lov o sv. Jerneju (24. avgusta) in je trajal do Novega leta. Zajca so lovili tudi še 14 dni po Novem letu. Na pogonih so uporabljali največ pse goniče, pa takrat ni bilo dosti brige, ali so psi čiste pasme, ali so goniči na visokih ali nizkih nogah. Takrat se še ni dosti gledalo na čistokrvnost pasme, pes je bil cenjen le, če je glasno in vztrajno gonil zajce,

Lovska skupina iz Selške doline pred kakimi 50 leti

lisice in srnjad. Večkrat se je dogodilo, da so goniči visokih nog gonili divjad ves dan, da so jo gonili v sosednja lovišča in so se pogosto vrnili šele po nekaj dneh.

V tisti dobi je bilo še prav malo lovcev, ki so se zanimali za lov na srnjaka, na zalaz meseca junija ali ob prsku. Takrat je bil tudi še malo znan lov na gozdnega jereba, kar je danes velika mikavnost. Na splošno se je vsa lovška dejavnost odvijala jeseni, ko je zakupnik ali lastnik lovišča priredil pogone na divjad, da je povabil lovce znance in okolišne lovce, ki so imeli sicer zelo malo možnosti lovskega izživljanja. Posebne lovske kulture v odnosu do divjadi še ni bilo. Takrat so streljali izključno s šibrami, ne samo na malo divjad, temveč tudi na srnjad, gamsa, jelenjad in prašiče. Čislana so bila različno debela zrna, ki so jih lovci imenovali: »zajčarje«, »za lisico«, »za srnjad«, prav debele šibre pa so imenovali »pp« v splošnem za prašiče.

Poleg pogonov na zajce, lisice in srnjad ter redkih lovov na zalaz ali klic srnjadi ali jelenjadi, so lovili roparice v glavnem na pasti najrazličnejših modelov. Na pasti so lovili lisice, kune, dihurje, vidre in jazbece. Uporabljali so strupe, spočetka strihnin, po prvi svetovni vojni tudi cianovodikove kapsule, ki so zaradi močne strupenosti danes pri nas prepovedane.

Že pred prvo svetovno vojno je bilo pri nas nekaj takih lovcev, ki so imeli pravo ljubezen do divjadi in prirode. Že konec preteklega stoletja sta, kot mi je znano, v našem kraju krmila jerebice in fazane v zimskem času škofjeloška rojaka brata Tine in Franc Dolenc. Ta dva sta skupaj z notarjem Lenčkom nasadila v okolici Škofje Loke fazane. Na splošno moram priznati, da so ob koncu preteklega stoletja in v začetku tega v škofjeloški okolici že prav lepo in za tiste čase učinkovito skrbeli za razvoj lovsstva. Med takratne zaslužne lovce spadajo že vsi pokojni: Oto Guzelj, pivovarnar Šmid, notarja Lenček in Hafner ter seveda oba brata Dolenca. V Poljanski dolini je uspešno deloval kot lovec dr. Ivan Tavčar. V Selški dolini bi omenil Poldeta Kemperla. Z velikimi uspehi so takrat gojili fazane, jerebice in zajce. Tine Dolenc je po mojem mnenju tudi prvi Slovenec, ki je lovil s šolanim psom, ki ga je sam izšolal. Je torej prvi slovenski dreser psov.

Škofjeloški lovci so se takrat odlikovali tudi v tem, da so zelo gojili lovske pse, po največ istrske kratkodlakave goniče. Lovci Šmid, Oto Guzelj, Homan in drugi so imeli vedno po več psov. Franc Dolenc je imel psarno, kjer je gojil po 15 do 20 istrskih goničev, katere je oskrboval in gojil eden najboljših lovskih čuvajev, kar sem do zdaj poznal, vzorni Bizant. Dobro se še spominjam kot otrok, ko so šli lovski čuvaji ob nedeljah na velike love, da je imel vsak na vrviči po 5 do 8 psov. Takih lovskih prizorov danes ne vidimo več.

Za izobraževanje lovcev se je do druge svetovne vojne kaj malo skrbelo. Oblast je samo toliko skrbela za lov, da je odrejala odstrel visoke divjadi. Odstrel se je odmerjal po številčnosti divjadi v lovišču. Edini veliki napredek v lovsstvu po prvi svetovni vojni je bila uvedena zahteva, da je treba parkljasto divjad streljati izključno s kroglo.

Danes je lovcem preko lovskih družin vsestransko do tega, da njihova družina kolikor mogoče dobro opravlja svoje naloge in da je številčno stanje divjadi zadovoljivo. Na splošno so današnji lovci strokovno bolj napredovali kot kdaj koli prej. Zaradi zanimivosti naj navedem, da je bilo v zadnjem desetletju (od 1956 do 1966) na škofjeloškem ozemlju, ki zajema lovske družine Sorica, Železniki, Selca, Križna gora, Sovodenj, Gorenja vas, Poljane, Škofja Loka in Sorško polje, uplenjenih naslednje število divjadi: 3346 srnjadi (od tega povoženih 210) 255 gamsov, 1843 lisic, 3387 zajcev, 127 velikih petelinov, 25 ruševcev, 971 jerebic, 1588 fazanov, 1247 divjih golobov, 157 kljunačev, 109 kun, 56 dihurjev, 63 podlasic, 335 jazbecev, 11 vider, 434 gozdnih jerebov, 224 rac, 2434 ujed, 6573 vran, srak in šoj, 5 divjih mačk, 9 pižmovk in 1098 potepuških psov in mačk.

* * *

Plen visoke divjadi (divji petelin, srnjak, gams itd.) je za lovca velik dogodek. Da pokaže lovec tudi na zunaj svoj uspeh, nosi na desni strani klobuka tisti dan trofejno smrekovo vejico, pri ruševcu pa vejico rušja.

Po uspešnem strelu na visoko divjad odlomi lovski čuvaj ali spremljevalec smrekovo vejico, jo pomoči v kri ustreljene divjadi ter jo nese strelcu. Pri tem lovski čuvaj ali spremljevalec čestita lovcu-uplenitelju z besedami: »Lovski blagor«. Lovec vzame iz spremljevalčevega klobuka vejico in si jo zatakne za klobuk na desno stran. Ravno tako nosijo lovci smrekovo vejico za klobukom pri pogrebu lovskega tovariša in jo po končanem obredu vržejo na krsto pokojnika.

Lep običaj je lovski krst, ki ga opravijo pri mladem lovcu, ko ta odstrelil prvo divjad ene vrste npr. prvega zajca, lisico ipd. Z lovskim krstom namreč postane mladi lovec šele pravi lovec, enakovreden starejšim lovcem. Po navadi se lovci po končanem skupnem lovu zberejo v gostilni in prirede za lovce — novince — lovski krst. Starešina, tj. najstarejši lovec, določi, kdo bo pri tej ceremoniji predsednik krsta, kdo tožitelj in kdo zagovornik krščencev. Novinci si pa izberejo botra, najraje takega, ki ima od navzočih najbolj polno denarnico, kajti dolžnost botra je, da po končanem krstu da za pijačo. Tožitelj obtoži predsedniku mladega lovca raznih namišljenih »pregreh«, ki jih je napravil na lovu, in zahteva kazen. Zagovornik brani obtoženca. Med tem pa mora boter preskrbeti pijačo, ki naj jo imajo na voljo ne samo obtoženci med razpravo, »da ne trpe od žeje« in da so ves čas razprave korajžni, temveč tudi zagovornik in tožitelj. Ko je ves material zbran, prebere tožitelj obtožbo pred navzočimi, kar povzroča pogostokrat mnogo smeha in pripomb. Branilec predlaga, da se stavijo obtožencem nekatera lovska vprašanja z namenom, da bi s tem omilil kazen. Vprašanja so smešnega značaja, npr.: »Kako daleč teče zajec v gozd?« Pravilen odgovor se glasi: »Zajec teče do sredine gozda, nato teče iz gozda ven.« Ali vprašanje: »Kdaj zajca najbolj bolijo zobje?« Odgovor: »Kadar ga pes grabi.« Takih smešnih vprašanj z različnimi lovskimi dovtipi je dosti in seveda tudi dosti smeha. Nato začne predsednik krstni ceremonial. Lovski čuvaj že prej preskrbi toliko palic, kolikor je kandidatov, liter vina in smrekovo vejico. Novinci se zaporedoma vležejo na klop na trebuh in sedaj izvrši predsednik krst ter jim pri tem izgovarja naslednje besede: »Jaz te krstim v imenu lovske pravičnosti, v imenu Slovenske lovske zveze ter v imenu Lovske družine in še v imenu sv. Huberta in boginje Diane (oba zaščitnika lovcev)« ter ga pri tem vsakokrat nalahno udari s palco po zadnji plati, čuvaj pa ga vsakokrat poškrupi z vinom. Novinci si pogostokrat podložijo iz previdnosti zadnjo plat s kakšno blazino. Po končanem krstu jim predsednik čestita in pove, da so s tem aktom postali pravi člani zelene lovske bratovščine, naj bodo čuvarji divjadi, naj lovijo lovsko pravično, naj gojijo lovsko prijateljstvo. Na palico se podpišejo v spomin vsi navzoči. Potem obredu stopi v akcijo boter, ki da za pijačo. Ta lepa lovska navada pa se danes zelo opušča.

Nadaljnja lepa navada je »zadnji pogon«. Po končanem skupnem lovu je bil svoje dni v gostilni obvezen sestanek lovcev, ki so se udeležili skupnega lova na tako imenovanem »zadnjem pogonu«. Na tem sestanku se lovci okrepčajo z dobro domačo hrano. Lovci še enkrat premeljejo in ocenijo potek lova. Vse lovske dogodivščine se še na drobno pretresejo in ocenijo tudi s šaljive strani. Pogostokrat traja zadnji pogon dolgo v noč.

Da bi lovci na zunaj pokazali svoje uspehe, so uvedli lovske trofeje, ki vzbujajo lovcu spomine na lov. Rogovje hranijo doma navadno na steni,

perje pa nosijo za klobukom. Za lovske trofeje se šteje rogovje srnjadi, jelena in gamsa, od divjega prašiča pa čekani.

Lovci nosijo trofeje tudi za klobukom, kot npr. kriva peresa od ruševca ki so bila nekoč povod pogostim pretepom med fanti. Kdor je pač nosil krivce ruševca, ta je izzival na korajžo in pretep. Za klobukom se tudi nosi šop peres divjega petelina, ki jih ima pod velikimi repnimi peresi. Podobno se tudi nosi tak šop peres gozdnega jereba. Planinski orel ima med repnimi peresi dolga puhasta peresa, ki jih nosijo za klobukom. Posebno so ta peresa cenjena pri alpskih narodih, npr. pri Tirolcih. Gamsov čop je zelo priljubljena trofeja v alpskih deželah. To so dlake iz gamsovega hrbita, ki jeseni in pozimi zrasede v dolžino 30 cm in še več. Podobne čope nosijo lovci za klobukom od ščetin divjega prašiča, jazbeca in zajčjih brk. Tudi jelenove dolge dlake na vratu povežejo v čope in jih nosijo za klobukom. Cenjena trofeje so zgornji podočnik pri jelenih, prvo malo pero na peruti pri kljunu in fazanu.

Lovci so zelo vražjeverni. Ako lovec zjutraj najprej sreča staro žensko, tedaj je najbolje, da se obrne in usmeri pot kam drugam. Srečanje s staro žensko prinaša namreč smolo. Tudi srečanje črnega mačka pomeni za tisti dan smolo. Lovcu tudi ne smeš voščiti sreče, tedaj je za lovca najbolje, da trikrat krepko pljune. Lovcu se sme ob srečanju reči le: »Dober pogled!« ali »Veliko ognja!«, najbolje je pa zanj, če ima pri pohodu na lov v žepu ali v nahrbtniku »mrtvaški žebelj«, ki za gotovo prinese srečo.

* * *

Da bi bil opis lovstva na škofjeloškem ozemlju bolj slikovit in popolen, naj navedem tudi nekaj lovskih dogodivščin.

V zgornji Luši je živel ljudski pevec Franc Vidmar (1867—1952), po domače Pustotnik, spomin nanj je še živ med tamkajšnjimi domačini. (Sl. 7) Pokojni Pustotnik ni bil znan samo kot ljudski pevec in šaljivec, bil je tudi lovec. Opeval je dogodivščine iz domačih krajev, včasih prav ostro in zbadljivo. Ker je bil nepismen, je narekoval svoje pesmi ženi, ki jih je z okorno roko napisala na papir. Naj navedem samo eno tako pesmico, ki jo je zložil v spomin na soseda Medveda, s katerim sta živela v večnih prepirih in ga je ob neki priliki Pustotnik ustrelil do mrtvega. Pesmica je ta-le:

Milo zapel' so šentlenarsk' zvonov',
pa nisem jih slišau, za to mi ni nič žou,
žalostno smrt je Medved prestou.

Če bi vedel ta mož,
da se puška koj sprož,
doma bi bil ostal,
bi b'lo Pstotniku lož.

Nekega dne je šel Pustotnik z ženo v gozd, pa je nenadoma pred njima skočila na košato smreko kuna. Pustotnik je naročil ženi, naj neprenehoma oponaša pasji lajež, on pa je hitro tekkel domov po puško. Ker je kuna zelo radovedna žival, je čepela ves čas na smreki in gledala žensko. Pustotnik se je vrnil s puško in ustrelil kuno.

Vse do zadnje vojne je bilo škofjeloško ozemlje pravi raj za lovce na divjega petelina. Pomladi so noči oživele z lovci, katerim so rekli Ločani »petelinarji«. Posebno bogato lovišče na divjega petelina je bil Hrastnik v Selški dolini. V bližini Hrastnika je bila ob cesti zelo čislana gostilna »Na kazini« na Praprotnem, katero je vodil znani lovec Matija Dolenc — Kazinar. Ker je bil Matija zelo vešč vodnik za lov na petelina, so se k njemu kaj radi zatekali najrazličnejši petični gospodje-lovci iz Ljubljane. Tudi

Levo: Lovec in ljudski pesnik Franc Vidmar, Pustotnik — Desno: Gostilničar in lovec Matija Dolenc, Kazinar s Praprotna

njegove prave kranjske klobase in pa dober cviček so imeli sloves daleč naokrog. Pevec Pustotnik je torej upravičeno zapel:

U Hrastnik pojejo petelin',
Kazinar 'ma pa dober vin.

Lovski gosti so bili tu vedno dobro postreženi. Radi so pa tudi dolgo v noč metali »božje podobce«. Pogosto so zaverovani v karte zamudili lov na petelina. Kazinar je dobro poznal njihove navade, pa je sam skočil zarana v gozd in postregel gostom z ustreljenim divjim petelinom. Tako je vsestransko zadovoljil navdušene »nedeljske lovce«.

Zadnja leta pred drugo svetovno vojno so se mladi loški lovci usmerili na lov na petelina v Poljansko dolino in se utaborili v znani gostilni »Pri Anžonovcu«. Tudi tu so ob vinu igrali karte pozno v noč in so pogosto zamudili lov. Ob taki priliki, ko so lovci že odhajali domov, brez uspeha seveda, so nekemu mlademu lovcu iz Škofje Loke zadaj na prtljažnik avtomobila privezali kurnik z živim domačim petelinom. Ta srečni lovec o tem ni nič vedel in je bil ves zadovoljen že zgodaj doma. Vse bi se prav izteklo, ko ne bi marljivi mesar Matevž že navsezgodaj stal pred mesnico in budno pazil, kaj vse in kako je prihajalo zjutraj v Škofjo Loko. Posebno je imel na piki lovce, vedno je našel kakšno pikro besedo zanje. Tako je mesar

Matevž videl, kako pelje mladi Ločan v kurniku petelina. Kmalu je vsa Loka govorila o uspešnem lovu in čestitala mlademu lovcu. Bilo je dosti besedi in smeha.

Loški lovci so se že pred drugo svetovno vojno nekoliko seznanili z divjimi prašiči. Omenil sem že, da se je pred drugo svetovno vojno naenkrat raznesel glas, da se je na Križni gori pojavil velik merjasec in da je bil nanj napravljen velik pogon. Domišljija loških lovcev o tem kapitalnem merjascu je kaj burno cvetela. Tako so tudi odličnemu lovcu Francu Hafnerju, po domače Molčkovemu Frencku, rojile neprestano po glavi želje, kako bi prišel do tega velikega plena. Bilo pa je takole:

Levo: Lovska karikatura Franca Ravniharja, Fušarja iz Škofje Loke. (Slikal A. G. Kos.) — Desno: Lovska karikatura Josipa Hafnerja, župana Pepeta iz Škofje Loke

Neke zimske noči meseca februarja, bila je polna luna, snega pa ravno prav, burja se je narahlo zaganjala okrog oglov. Molčkova hiša stoji bolj samotno pod hribom. Njegova pridna žena je morala neke noči k otroku in je ob tej priliki nehote pogledala skozi okno in glej, po snegu se počasi premika neka velika črna gmota. Seveda, drugega pač ne more biti kot divji prašič in hitro zbudi moža: »Frenck, divji prašič je na travniku«. Frenck je bil takoj na nogah in hitro je še poklical najstarejšega sina. Ker je bil Frenck pri vojaki podčastnik, služil je pri avstrijskem sedmem lovskem bataljonu, in bil odličen strelec, je hitro napolnil karabinko in je kar skozi okno ustrelil v premikajočo črna gmoto. Toda merjasec se ni kar nič zmenil za njegovo streljanje in ni pokazal nobenega znaka, da bi bil zadet, temveč se je premikal počasi naprej. Frenck je še dvakrat ustrelil, pa brez uspeha. Zato se je že kar razvnel in rekel ženi, da je v merjascu sam hudič. S sinom sta sklenila, da bosta kar naskočila prašiča.

V copatah sta jo mahnila proti prašiču, Frenck s puško, sin pa s sekiro. Ko je Frenck še ustrelil iz bližine na prašiča, da so kar frčale ščetine naokrog, je sin še bodril očeta: »Ata, še ga dajte!« Ker se merjasec ni zmenil za njegove strele, je že začelo skrbeti Frencka, da je v tem prašiču res sam vrag. Ker je bil pa Frenck vedno korajžen, sta v naskoku navalila na prašiča. Tik pred prašičem sta se jima potegnila obraza, kajti opazila sta, da to ni kapitalen merjasec, ampak otep detelje, ki jo je burja odnesla iz kozolca. Žena je v strahu opazovala borbo in ko sta prišla z dolgima obrazoma domov, je bila vsa srečna nad dobrim izidom. Frenck Hafner je bil dober lovec in dober državljani — vzgojil je številno družino v pravem

Lovčev pogreb, pogosta slika na končnicah čebelnih panjev »kranjičev«.

duhu, vsi so bili v partizanih. Tudi njega je žal pokosila sovražna krogla na domačih tleh. Naj bodo te vrstice Molčkovemu Frencku v skromen spomin.

Vse drugačne izkušnje z divjimi prašiči pa so imeli škofjeloški lovci. Pred kakimi desetimi leti, ko je bil še živ odlični lovec in kinolog Ivanček Hafner, se je pripetilo naslednje:

Ivanček Hafner je šel kot uslužbenec Kmetijske zadruga z nekim lesnim trgovcem gledat v Bodoveljsko grapo neki les. Ker pa ni dobro vedel za parcelo, se je obrnil na domačina Smolnikarja, da jima pokaže zaželeno parcelo. Isti dan, bilo je konec decembra, ko se divje svinje bukajo ter so tudi merjasci nekoliko bolj vroči, so imeli loški lovci v tem revirju pogon na divje prašiče. Ko so se vračali Ivanček, Smolnikar in trgovec po ozki grapi domov, je nenadoma švignil mednje kakih 100 kg težak, malo zastreljen merjasec. Vsi so se prestrašili, le pes Alko se je takoj pognal za prašičem. Nič hudega sluteč, so se pred Bodovljami ločili in Smolnikar se je s svojim psičkom vračal proti domu. Nenadoma je isti merjasec navalil na Smolnikarja, ga podrl na tla in ga zvalil v potok. Pred tem pa ga je obdelal s čekani, ugriznil po rokah in nogah in mu s čekani odprl

trebuh. Njegov psiček se je ves čas korajžno zaganjal v merjasca, in ker mu ni dal miru, se je merjasec zakadil v psa. Na ta način je pes rešil svojega gospodarja. Smolnikar se je moral dalj časa zdraviti v bolnišnici in je njegovo življenje viselo na nitki. Ta dogodek je vzbudil med prebivalci precej strahu in tudi lovci so dobili malo več spoštovanja pred prašiči.

Nekaj let po tem dogodku, ko so imeli neko zimo lovci pogon na prašiče v Povhovcu, se je lovec A. kaj dobro seznanil z merjascem. Streljal je iz bližine na velikega, menda preko 100 kg težkega merjasca in ga ranil v gobec. Ranjeni merjasec se je zavlekel v gozd, v mlado, gosto smrekovino. Lovec Štefan, korajžen kot vedno, je hotel pognati prašiča iz goščave in je pri tem prišel v tesno bližino merjasca. Prašič se je hitro pognal proti Štefanu, on pa brz na bližnji kostanj, vendar ga je merjasec že zagrabil za škorenj in ga vlekel nazaj. Na merjasca so ponovno streljali in se je skrtil zopet v goščavo. Ko so lovci dognali, da je merjasec v goščavi, ni imel nobeden več korajže, da bi ga šel kdo iz gošče preganjat. Iz previdnosti so obkolili goščavo, eden je splezal na bližnje drevo, da bi videl, kje se merjasec skriva. Končno je opazil neko temno gmoto v goščavi in je ustrelil v to smer. Pregarjani merjasec je na strel odskočil in se zagnal v lovce. Lovec Štefan je ponovno streljal nanj, a brez uspeha in na ves glas klel, da je sam hudič v tem prašiču. Merjasec se je ponovno zakadil v že prej omenjenega lovca. A. in ga podrl na tla tako, da je bil merjasec na lovcu. Merjasec je napadal na tleh ležečega lovca z gobcem, ta ga je pa k sreči zagrabil za ščetine na glavi in ker je bil močan v rokah, po poklicu je bil namreč kovač, je krepko odriival merjaščevo glavo in se tako uspešno branil neprijetnih merjaščevih »poljubov«. Tako sta se nekaj časa prerivala po tleh in, kot so rekli lovci, »da sta se poljubovala«. Okrog stoječi lovci, polni strahu, so opazovali to borbo, ne da bi mogli pomagati tovarišu, ki je bil v neprijetnem položaju. Ko je merjasec le nekoliko odskočil od lovca A, se je enemu izmed lovcev končno posrečilo oddati dva dobra strela na merjasca in ga smrtno zadel. Lovec A. je bil po obrazu popraskan in je imel nekaj podplutb. Ker se je borba za lovca A. srečno končala in ker je bilo zadosti strahu, so lovci kar po najbližji poti zavili v gostoljubno Krmeljevo hišo, kjer jim je gospodinja postregla z žganjem in čajem. Ko so se dobro ogreli od zunaj in od znotraj, se je lovcem razvnel jezik in dolgo časa je tekkel pogovor o merjascu in hrabrem lovcu A. Ko se je ta dogodek raznesel po loški okolici, je bilo o tem veliko govora.

Lovskih anekdot, resničnih in izmišljenih, kot je navada pri lovecih, pa je med loškimi lovci še veliko.

Zusammenfassung

JAGD UND JÄGER IM GEBIET VON SKOFJA LOKA

Die Abhandlung ist eine Fortsetzung des Beitrags desselben Autors über Wild und Jagd im Gebiet von Škofja Loka in dieser Zeitschrift 1965. Hier wird die geschichtliche Entwicklung der Jagdarten in diesem Gebiet besprochen und werden einige interessante Jagdbegebenheiten und bezeichnende Jagdsitten beschrieben; auch das Jägerlatein kommt zum Wort.